

tárását is befejeztük. A műhely keleti széle alatt egy deszkabéléses kutat találtunk, melynek dendrokronológiai adatai az üvegműhely működésének ante quem non keltezését segítik meghatározni.

Az ásatást a Nyugat-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság anyagi támogatásával és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumánál nyert pályázati pénzből végeztük.

SZŐKE BÉLA MIKLÓS – RITOÓK ÁGNES

345. Zamárdi, Kútvölgyi-dűlő

(Somogy megye) R, B, LT, Ró, Ge, N

A lelőhelyen az előzetes terepbejárások alapján rézkori, bronzkori, vaskori és római kori leletek előkerülésére számíthattunk. A 2002. március 25. és augusztus 15. közötti megelőző régészeti feltárás elsődleges feladata az volt, hogy a nagyméretű autópálya-csomópont területén meghatározza a régészeti lelőhely kiterjedését, vagyis a feltárandó terület nagyságát. Egy É-D-i és két K-Ny-i kutatóárok kijelölésével kezdtük a munkálato-
kat. Az utóbbi kutatóárkokban előkerült objektumok alapján meghatározhatóvá vált egy sűrűbben fedett terület a csomópont keleti, a patak mentén elhelyezkedő részén: itt rézkori, kelta, római és népvándorlás kori objektumok kerültek elő. A csomópont Ny-i részén rézkori és korai bronzkori település szórtabban elhelyezkedő objektumait találtuk meg. Mindezek után a sűrűbben lakott, keleti területen egy nagyobb, összefüggő felület feltárását kezdtük meg.

A csomópont keleti oldalán a vízpart felé lejtő, lan-
kás domboldal kiválóan alkalmas volt a megtelepedésre. Az őskort a *középső rézkori* Balaton-Lasinja kultúra illetve a késő rézkori bolerázi kultúra gödrei képviselik. Ritkaságnak számít, hogy a Balaton-Lasinja településen előkerült szórt, méhkas alakú tárolóvermek és amorf munkagödrök között egy alapárkos házat is sikerült feltárnunk. A nagyméretű, kb. 19×9 m-es épület esetleg közösségi házként is értelmezhető. A patakparti domboldaltól egy enyhe völgy által elválasztott, kissé nyugatabbra elhelyezkedő dombtetőn szintén megtelepedett a középső rézkor népessége. E területen azonban jelentős erózió ment végbe, így a rézkori kultúrréteg egy része mára megsemmisült: csak az eredeti felszín egyenetlenségeiben megmaradt humuszfoltokban tudtunk régészeti jelenségeket dokumentálni. A bolerázi település gödreiből is gazdag leletanyag került elő. A több, részben ép edény és nagy mennyiségű edénytöredék mellett az egyik gödörből egy pecsétlő is előkerült – utóbbi talán az ünnepi viseletet kiegészítő testfestés kialakításához használhatták.

A dombtetőn a *korai bronzkori* Somogyvár-Vinkovci kultúra ritkásabb szerkezetű falujának néhány gödre is előkerült. Érdekes, hogy az egyik méhkas alakú gödörben egy teljes lócsontváz és további, valószínűleg kiskérődzőkhöz tartozó állkapcsok és vázrészecskék feküdtek.

A vízparti terület következő megtelepedői a *kelták* voltak, akik Pannónia római hódítását követően is to-

vábbéltek a Dunántúlon. Utóbbi időszakból (Kr. u. 1. század) származik a jellegzetes római szürke kerámiával és terra sigillata töredékekkel keveredett késő kelta leletanyag, mely néhány leletgazdag gödörből illetve két házból került elő. A korszakra keltezhető házak K-Ny tájolásúak, a K-i és a Ny-i oldalon l-l cölöp tartotta a tetőszerkezetet. Az egyik házból előkerült gazdag kerámiaanyagban sávost festett kerámia is előkerült. Szintén a keltákhoz köthető az a hamvasztásos sír, melyből egy szürke urna és az ennek leborítására szolgáló, szájjal lefelé fordított, nagyméretű tál mellett további tálak és egyéb edénytöredékek kerültek elő.

A lelőhely legjelentősebb korszakát képviseli az a településrészlet, mely a *népvándorlás korra*, a 6. századra keltezhető. Az egyik házból előkerült, úgynevezett bepecsételt díszű, kiöntőcsöves korsó alapján a *langobardokkal* azonosíthatók a több házból és műhelyből álló falu lakói. A település jelentősége abban is áll, hogy a langobardoknak Dunántúlon eddig csupán a temetkezéseit ismertük, településük még nem került elő. A falu szerkezete gondosan tervezettnek látszik: az épületek kört alkotva a falu keleti szélén, az egykori patakmeder mentén helyezkednek el. A ház alapterületéből kinyúló sütőkemencével vagy tapasztott padlóval rendelkező, K-Ny tájolású lakóházak (10 ilyen tártunk fel) sátor-tetejét általában két nagyméretű faoszlop tartotta; ettől eltérően néhány háznál a négy sarokban vagy a rövidebb oldal mentén 3-3 cölöp helyezkedett el. Az ezekenél jobban a földbe mélyített, nagyobb és kisebb méretű műhelyek (pl. szövőházak; 8 nagy és 6 kisebb került elő) kétoszlopos szerkezetűek voltak. A falu keleti oldalán, a patak illetve időszakosan kiterjeszkedő mocsár mentén 10, sorban elhelyezkedő sütőkemencét találtunk (a település belső területén további hármat). Ugyanitt 3 kutatástak a földbe; ezek egyikében kitűnő állapotban maradt meg a faszerkezet.

A lelőhely É-i és K-i szélén négy sírt is feltártunk; az egyik sírből napvilágra került csontfésűk alapján a telep és a sírok egykorúak (6. század).

POLGÁR PÉTER

346. Závod határa

(Tolna megye) Kö

2002. április 4-én célzott terepbejárást végeztünk Tolna megye több pontján, elsősorban szóbeli információk révén ismert, elpusztult középkori templomhelyek azonosítása céljából.

Cilléri-rétek: Az I. katonai felmérés által feltüntetett templomromot a falutól É-ra, Ny-K irányú egykori vízfolyás D-i oldalán kb. 500 m hosszan húzódó középkori lelőhely Ny-i részén találtuk meg. A kiemelkedő, cseréppel sűrűbben borított részen, kb. 30×30 m nagyságú területen néhány igen nagy homokkődarabot és kevés kisebb követ találtunk. Bár embercsont nem került elő, a középkori Cél falu templomával azonosíthatjuk a törmelékes területet.

Sportpálya felett: Závodtól K-re, a Závodi-patak D-i oldalán fekvő sportpálya feletti dombon, mintegy 150×100 m nagyságú területen közepes sűrűségben találtunk középkori kerámiát, a lelőhely Ny-i részén kb. 5–10×30 m-es, Ny–K irányú, keskenyebb sávban templomra utaló téglás-habarcsos törmeléket figyeltünk meg.

ÓDOR JÁNOS GÁBOR – K. NÉMETH ANDRÁS

347. Zomba, Kálvária-dűlő

(Tolna megye) Kő

2002. április 4-én célzott terepbejárást végeztünk Tolna megye több pontján, elsősorban szóbeli információk révén ismert, elpusztult középkori templomhelyek azonosítása céljából.

Gaál Attilától tudtuk meg, hogy évtizedekkel ezelőtt lelőhelyre utaló foltokat vett észre a főútról, ahol középkori templomra utaló épülettörmeléket talált. A középkori falu a Zombáról K felé kivezető főút D-i oldalán, a falun is keresztülfolyó patak és a dombtetőn fekvő tsz közti szántóföldön található. A templom foltját feltűnően kis, kb. 10×5 m nagyságú területen találtuk meg, kevés embercsonttöredék, néhány hatalmas kő és igen kevés apró téglatörmelék formájában, a dűlő É-i részén, a főúttól kb. 100 m-re. A települést jelző kevés és elszórt cserép K-en a templom helyén túl már nem mutatkozott, É-on az országútig, Ny-on pedig a patak partjáig találtunk leleteket.

ÓDOR JÁNOS GÁBOR – K. NÉMETH ANDRÁS

348. Zsennye, kavicsbánya

(Vas megye) B

2002. április 18-án a területen, a Rába Ny-i teraszán, a 041/5 hrsz. szántón gépi humuszolás során régészeti leleteket találtak. Helyszíni szemle során megállapítottam, hogy sírokat bolygattak meg, a markolókanállal néhány sírt is kiemelve. Bizonyos, hogy az 1. sz. sír bronz mellékleteinek egy részét is elvitték a munkások. Az edé-

nyeket ripityára törték, ahogy több sír csontanyagát is szinte ledarálták.

2002. május 27–28-án végeztük el a leletmentést, amelynek során a Gáta-Wieselburg kultúra temetőjének 10 sírját (többségében csak helyét, üres vagy szétrombolt gödrét) tártuk fel. A 4. sír bolygatatlan 25 év körüli női halottját két edénnyel, zsugorítva; egy férfit (5. sz. sír) mellékletek nélkül, talán faládaiba temették el. A temetkezések elhelyezkedése szabályos, előre megtervezett rendre utal, egyetlen szuperpozíciós helyzetet sem találtunk, s a gödrök sorokba rendezettek. A temető D-i és K-i szélét sikerült egy-egy szakaszon tisztáznunk. Egy sírt (7. sz.) talán még a bronzkorban alaposan kiraboltak. A sírfoltok a mai felszíntől átlag 60–70 cm mélységben jelentkeztek.

Munkatársak: Tóth Gábor antropológus, Nagy Ágnes, Nagy Marcella és Vámos Gábor régésztechnikus.

ILON GÁBOR

349. Zsennye, szántó

(Vas megye) Ó, Á, Kő

2002. március 4–5-én terepbejárást végeztünk a Pusztasorok-patak (a Zsennyére vezető műút) és az Árpád-kori eredetű Cicelleinek nevezett templom közötti szántó táblán (hrsz.: 016).

A patak teraszán és a jelenleg művelt bánya térszintjén (magasságában) igen intenzív őskori településnyomok és leletanyag mutatkozik a patakkal párhuzamosan kb. 250–300 m hosszúságban, a bányatelken kb. 60–70 m szélességben, gyakorlatilag a bányatelek széléig.

A második napon a Cicellei templom irányába a terasztól és az őskori telepnyomoktól a templom felé haladtunk. Nyomokban, szórványosan kevésbé intenzíven jelentkeztek Árpád- és középkori edénytöredékek, továbbá egy-két jelenségre (kemencék, szemétgödrök?) utaló nyomok a szántásban.

Munkatársak: Derdák Ferenc geodéta, Szilassi Attila Botond, Vámos Gábor, Nagy Marcella régésztechnikusok.

ILON GÁBOR